

Mátés Gábor

Gondolatok az intézkedéstaktikáról

Thoughts about police tactics

Absztrakt

Az intézkedéstaktika egy igen jelentős, mégis nagyon elhanyagolt téma. Kevés róla az írásos anyag, a felgyülemlett tudásmennyiséget nem foglalja össze tankönyv, így az oktatása is gyenge lábakon áll. Ezzel feltehetően szoros összefüggésben van, hogy a rendőrök intézkedéstaktikai tudása – véleményem szerint – nem kielégítő. Szükség lenne a rendelkezésre álló tudásanyag összegyűjtésére, aktualizálására, új információk beszerzésére, majd megfelelő szinten történő oktatására. Kezdetnek az intézkedéstaktika fogalmának meghatározását tűztem ki célul.

Kulcsszavak: intézkedéstaktika, mellőzött, meghatározás, oktatás, fogalom

Abstract

Police tactics is a very important but neglected topic. There are just a few written documents about it, there is no schoolbook with comprehensive information about it, that's why the education of police tactics is at low level. It's probably related to the knowledge of the Hungarian police officers, which is not so perfect, I think. We need to collect all the knowledge we have about police tactics; we need to update it, we need to look for new information, and then we need to educate it at a higher level. My first step is determination of the concept police tactics.

Keywords: police tactics, neglected, determination, education, definition

Az intézkedéstaktika jelentősége

Az intézkedéstaktikát a rendészeti területen dolgozó, hivatásos jogviszonyban álló személyek nap, mint nap alkalmazzák munkájuk során. Már a szolgálatba lépés első pillanatától kezdve hasznosítják tudásukat, amikor felveszik szolgálati löfegyverüket, kapcsolatba lépnek civilekkel, nyomozati cselekményeket végeznek, vagy csak egyszerű járőrszolgálatot látnak el. A rendvédelmi szervek munkája igen szerteágazó, így sokan hajlamosak azt gondolni, hogy egy hivatali munkarendben dolgozónak vagy irodai munkát végző hivatásosnak nincs szüksége erre a tudásanyagra, azonban ez súlyos tévedés. A jogszabályok is világosan leírják, de józanésszel is ki lehet következtetni, hogy bármely hivatásos jogviszonyban álló személy kerülhet olyan helyzetbe, hogy intézkednie kell, meg kell védenie magát, segítenie kell egy másik állampolgáron. A gyenge intézkedéstaktikai tudás komoly veszélyeket rejthet magában. Míg a büntetőjog vagy bármely más tantárgy hiányos tudása esetén lehetőség van fellapozni a tankönyveket, jogszabályokat, ezzel szemben az intézkedéstaktika azonnali, és talán visszavonhatatlan döntések meghozatalát igényli. Másodpercek tört része alatt kell dönteni bármely kényszerítőeszköz alkalmazásáról. Figyelembe kell venni, engedi-e a jogszabály az eszköz használatát, tisztában kell lenni azzal, milyen kár, sérülés okozására alkalmas az eszköz, törekedni kell a lehető legkisebb károkozásra, figyelni kell a környezetre, nehogy civilek is megsérüljenek, a társsal összhangban kell dolgozni stb. Ahhoz, hogy egy rendőr azonnal, reflexből tudjon reagálni az őt érő ingerekre, automatizmusná kell válnia minden mozdulatnak, ami az intézkedéstaktikának eleme. Az automatizmus eléréséhez pedig a mozdulatok rendszeres gyakorlására, sokszori ismétlésére van szükség más-más körülmények között. Jelenleg a rendőri pálya népszerűsége egyre csökken (Doros–Vas, 2019). Ennyi fizetésért kevesen választják ezt a hivatást, vagy aki mégis, azok közül is sokan leszerelnek egy jobban kereső állás reményében. Feltehetően egyre többször fordul majd elő, hogy egy adott helyszínen kevesebb rendőr fog tudni intézkedni, a létszámfőlény nem mindig lesz adott a részükre. Ilyen feltételek mellett a legkisebb intézkedéstaktikai hiba is végzetes lehet.

Az intézkedéstaktika elhanyagoltsága

A fent leírtak ellenére az intézkedéstaktika napjainkban igen mellőzött, elhanyagolt téma. Kevesen kutatnak e témakörben, írásos anyag alig fellelhető. A témát érintő tankönyv nem áll rendelkezésre. A magyar folyóiratokban mind-

össze két olyan cikket találni, ami az intézkedéstaktika témakörét feszegeti, és címében említi ezt a fogalmat (Krauzer, 2019; Farkas–Krauzer, 2019). Természetesen fellelhetők még esettanulmányok konkrét intézkedésekről, intézkedésekkel szembeni panaszok kivizsgálásáról, intézkedések jogszerűségének megállapításáról, illetve elvétve belebotlik az ember egyes kényszerítőeszközökről szóló cikkekbe. Egy 1972-ben íródott mű a rendőri intézkedések pszichológiai aspektusairól szól (Służba, 1972), egy 1984-es a rendőr magánlakásba való belépésének lehetőségeiről (Janicsák, 1984), egy 1990-es pedig a kulturált intézkedés lélektani alapjairól (Kis, 1990). Ezeken túl semmilyen publikációt nem sikerült találnom, ami az említett témával foglalkozik.

Két olyan írásműre bukkantam még, amely igyekszik összefoglalni az intézkedéstaktika legfontosabb tényezőit, alkotóelemeit, ezek:

- a 18/2008-as ORFK-utasítás a rendőri intézkedés gyakorlati végrehajtásának alapvető taktikáiról,
- illetve Az intézkedéstaktika alapjai című könyv egy vám- és pénzügyőr tomlából (Rivasz, 2009).

Az elmúlt tíz évet vizsgálva egyetlen olyan kiadványt sem sikerült találnom, amely összefoglalta volna az ebben rejlő tudásanyagot. A 18/2008-as ORFK-utasítást használják ma legtöbbször a rendőrök intézkedéstaktikai képzéséhez, de kissé hiányos, és egyes elemei már nem életszerűek. Az intézkedéstaktika alapjai című könyvet (Rivasz, 2009) a Nemzeti Adó- és Vámhivatal (továbbiakban: NAV) képzéséhez a mai napig használják, azonban a NAV más feladatrendszer alapján dolgozik, mint más rendvédelmi szervek, így a rendőri vagy más rendészeti képzéshez csupán egyes részei használhatók fel.

Az intézkedéstaktika oktatása

Az intézkedéstaktika oktatása kissé gyenge lábakon áll hazánkban. Mindezt annak ellenére mondom, hogy én is intézkedéstaktika oktató vagyok a Nemzeti Közszerológati Egyetemen. Hiány van megfelelő minőségű gyakorló eszközökből, kevés az óraszám, kevés az oktató és az instruktor. Az oktatás folyamata nem a megfelelő módon történik. A legtöbb oktató pedagógiai végzettség nélkül próbálja meg tudását átadni több-kevesebb sikerrel. Szemtanúja voltam, ahogy a legprofibb lökiképzők oktatják a lőfegyver kezelést, azonban a hibajavítás módszertanáról nem rendelkeznek tudással. Így a hallgatók nem fejlődnek, és újra meg újra elkövetik ugyanazokat a hibákat. Az ország különböző pontjain dolgozó oktatók között nincs teljes egyetértés abban, hogy mikor, milyen mód-

szereket, technikákat, taktikákat érdemes alkalmazni. Ez a tény magában rejti annak a hibának a lehetőségét, hogy két különböző képzésben részesült rendőr közös szolgálata során nem lesz köztük egyetértés, nem lesz összehangolt az intézkedésük.

Szinten tartás

A tudás szinten tartása egyáltalán nem, vagy kevésbé valósul meg. Szervezeti egységenként kell lennie egy intézkedéstaktikai instruktornak, aki gondoskodik az állomány intézkedéstaktikai tudásának felelevenítéséről. Ezek az instruktorok végzettségük megszerzéséhez csupán egy kéthetes tanfolyamon vesznek részt, amely idő alatt a teljes intézkedéstaktikai tudásanyagot, és annak oktatási módszereit kellene elsajátítaniuk. Különböző képességű rendőrök érkeznek a képzésre, azonban minden tudás elsajátítása ennyi idő alatt még a legügyesebbeknek sem sikerülhet. A hiányos tudás még hiányosabban kerül továbbadásra. Ha jóhiszeműen azt feltételezzük, hogy minden instruktor profi intézkedéstaktikai és egyben pedagógiai szakemberré válik két hét alatt, akkor is akadályokba ütközik a tudásuk átadása az állomány többi tagja számára. A már említett 18/2008-as ORFK-utasítás kimondja, hogy az instruktoroknak havonta legalább négy óra időtartamban kell végezniük a közterületi szolgálatot ellátó végrehajtó állomány képzését, melynek időtartamára mentesíteni kell őket az egyéb szolgálati feladatok alól. Gyakorlatban azonban ezek a képzések nem vagy csak nagyon hiányosan valósulnak meg, melynek oka a már említett létszámhiány, az ebből adódó munkatöbblet és a gyakorlásra alkalmas helyek hiánya.

Sokan úgy gondolkodnak, hogy a közterületen szolgálatot teljesítő állomány intézkedéstaktikai tudása egyre nő, hiszen folyamatosan gyakorolnak, miközben az utcán dolgoznak. Ez csupán féligazság, mert ugyan egyre több rutint és tapasztalatot szereznek, azonban a teljes tudásanyag közben egyre jobban elkopik. A szabályos intézkedés napszaknak, kornak, nemnek megfelelő köszönéssel, tisztelgéssel, majd a jelvéyszám bemondásával kezdődik, mindeközben tartani kell a biztonsági távolságot, és fel kell venni az adott helyzethez legjobban igazodó alakzatot. Aki már több éve közterületen dolgozik, hozzászokott ahhoz, hogy a köszönését lerövidíti, jelvéyszámot nem is mond, nem figyel a megfelelő távolságra, nem áll alakzatba, sokszor még a gépjárműből sem száll ki, hiszen sosem volt még ebből gondja. Ez az esetek 99%-ában működik is, azonban elég, ha egy rendőrt életében csak egyszer ér meglepetés szolgálatellátás közben. A rutin figyelmetlenséghez, hanyagsághoz vezethet, ami bármikor komoly sérüléssel is járhat. Az intézkedéstaktikai tudás szinten tartása tehát elengedhetetlen.

Felszerelés

A rendőrök felszerelése finoman szólva is idejétmúlt. Egy 1963-ban gyártott lőfegyverrel az oldalukon látnak el járőrszolgálatot. Bármilyen eszközt használunk is napjainkban – legyen az akár egy autó, turmixgép vagy televízió –, biztosan nem örülnénk neki, ha a gyártási éve 1963 lenne. (Szerencsére a modernizáció már elindult, s azt folyamatosan végzik.)

A fegyverhez kapott lőszeresek életveszélyesek a vétlen civilekre nézve, hiszen a kilőtt lövedék akár 4-5 emberi testen is áthatol, mielőtt megáll. Ha lőfegyvert vagyunk kénytelenek használni, figyelni kell a célszemély mögött tartózkodó járókelőkre, a terület jellegére, az esetleges fal anyagára. Aki lőtt már lőfegyverrel tudja, hogy olyankor az adrenalinszint emelkedése miatt bizonyos csőlátás alakul ki, ami miatt nagyon nehéz kontrollálni a környezetet. Ez a képesség ugyan fejleszthető, de az idő rövidege akkor is ellehetetleníti a teljes biztonság kialakítását. Ha például szalad felém egy férfi baltával a kezében, és azt kiabálja, hogy most kettéhasít, jó esetben arra lesz csak időm, hogy gyorsan előkapjam a fegyverem, tűzkésszé tegyem, és leadjak egy lövést mielőtt beváltaná az ígéretét. Csak ezt követően tudom ellenőrizni, hogy a lövésem vajon hány vétlen személyen hatolt még át. A rendőrök rendszeresített zseblámpája, rendőrbotja alkalmatlan szolgálati használatra, taktikai kesztyűt, tonfát és sok más felszerelést – amiket szinte naponta használnak – sokszor maguknak kell beszerezniük saját költségre. Az intézkedéstaktika ilyen szintű elhanyagoltságnak az oka számomra ismeretlen. Feltehetően nem érezzük igényét e terület fejlesztésének, talán úgy gondoljuk elboldogulunk a meglévő tudásunkkal. Esetleg egy újabb nagyobb tragédiára várunk, ami majd utólag felnyitja a szemünket. Mint az megtörtént 2008-ban is, mikor egy rendőr halála kellett ahhoz, hogy elkészüljön a már említett 18/2008-as ORFK-utasítás, és egy kicsit komolyabban vegyük a rendőrök intézkedéstaktikai felkészítését.

Jelenlegi színvonal

Megfigyeléseim és tapasztalataim azt mondatják velem, hogy jelenleg a magyar rendőrök intézkedéstaktikai tudása nem kielégítő. Mint azt a 18/2008-as ORFK-utasítás leírja, a rendőri intézkedésnek hat alapelvnek kell megfelelnie minden esetben: jogszerűség, szakszerűség, arányosság, objektivitás, biztonságosság, eredményesség. Sokan az intézkedéssel szemben támasztott követelmények közé sorolják a szükségesség alapelvét is. Megfigyeléseim saját tapasztalatokra és azokra az intézkedésekre korlátozódnak, amelyek valamilyen

rendkívüli eseményhez kapcsolhatók, esetleg említést tett róluk a média, vagy érdekességük miatt az ORFK készített belőlük esettanulmányt. A nem kielégítő tudás alatt azt értem, hogy az intézkedések egyáltalán nem feleltek meg a biztonságosság alapelveinek se a rendőrökre, se az állampolgárookra nézve. Szakszerűségük erősen megkérdőjelezhető, és jogszerűségük is nagyon elgondolkodtató. Habár a parancsnoki kivizsgálásokban minden esetben azt olvashatjuk, hogy az intézkedések kifogástalanok voltak, de az intézkedéstaktikával foglalkozó szakemberek – köztük magam is – látják, hogy az eredményesség legtöbb esetben csak a pusztá szerencsének köszönhető.

Mikor az ORFK Központi Ügyeleti Főosztály (ma Tevékenység-irányítási Központ) állományának tagja voltam, a Budapesten egyre gyakoribb tüntetések miatt szükségessé vált, hogy néhányunk másodállásban közterületi szolgálatot is ellásson a tüntető embertömegek közvetlen közelében. Egy kolléganőmnek meggyőződése volt, hogy soha nem kell utcán dolgoznia, de tévedett. Mivel nem tudta, hogy a rendőrbotot hogyan erősíthetné az övére, nemes egyszerűséggel a borszíjjal odakötözte azt. Így a rendőrbot használatának lehetőségét teljesen kizárta. Szerencsére nem is kellett használnia.

Rendszeresen hallani vétlen lövésekről, melyek különböző szervezeti egységeknél történnek. Szolgálatba lépés előtt, vagy annak végén a lőfegyver töltetlenségének ellenőrzésekor, csőre töltéskor, ürítésekor rendszeresen dördülnek el a fegyverek, mert a használójuk nem tudja azt megfelelően kezelni. Sokan a fegyver működésének és működtetésének alapvető mozzanataival sincsenek tisztában. Egy esetben még szem- és fültanúja is voltam, ahogy a VIII. Kerületi Rendőrkapitányság eligazító helyiségének falát átlötte valaki, majd a lövedék hat ember háta mögött elszárguldott és egy széket megrongált. Az éppen szolgálatba lépő ügyeletes tárazta be szolgálati lőfegyverét, amit egy csőre töltést követően – ujját az elsütő billentyűn felejtve, majd megrántva azt – el is sütött. Hogy eddig senki nem sérült meg hasonló eset miatt az vagy az őrangyalok léteének bizonyítéka, vagy rendkívül nagy adag szerencse.

A 2019 februárjában Budapesten történt – legtöbbször számunkra már jól ismert – fogolyszökés esete szintén igazolja a rendőrök intézkedéstaktikai tudásának alacsony színvonalát. Egy rab, kihasználva őrzője figyelmetlenségét és szakszerűtlen intézkedését, megsebesítette őt és megszerezte lőfegyverét. A foglyot üldöző rendőrök több olyan lövést is leadtak, melyekkel civilek életét veszélyeztették. Nem vették figyelembe az általuk használt lövedék átütő erejét, sem a lövészetben beléjük sulykolt lézerszabályt, ami a fegyver csövének megfelelő irányba tartására tanít. A nyilvánosságra hozott videón látszik, hogy a fegyverrel való mozgás szabályait sem alkalmazták. A rab által megszerzett fegyverben nem volt tár, de mivel az információáramlás sem működött tökéletesen, az

üldöző rendőrök erről nem szereztek tudomást. Végül egy olyan emberre adtak le lövéseket, aki, ha akart sem tudott volna visszalőni rájuk.

A szökevény elfogásában résztvevő személyek 2019 októberében előadást tartottak a Nemzeti Közszerológiai Egyetemen. Arra a kérdésre, hogy átgondolva a történeteket mit csinálnának másképp, azt felelték, mindent pontosan ugyanígy csinálnának másodjára is.

Miért van szükség az újításra?

Az intézkedéstaktika nem egy állandó jelenség, folyamatosan változik, akár csak a bűnözés. Mindegy, hogy a középkorra vagy csak 50 évvel ezelőttre tekintünk vissza, egész más bűnöket követtek el emberek, és egész más módszerekkel, eszközökkel, technikákkal reagáltak rájuk a rendfenntartók. Ha kitekintünk más országok intézkedéstaktikájára, szintén nagy eltéréseket tapasztalhatunk, pedig ugyanabban a korban élünk. Az Amerikai Egyesült Államokban bárkire rálőnek a rendőrök, aki csak egy kicsit is gyanús mozdulatot tesz, Angliában viszont nem is hordanak lőfegyvert. Magyarországon is évről évre változik a bűnözés, amelyre reagálni kell, de ettől függetlenül is folyamatosan bővül az intézkedéstaktika készlettára. Egyre modernebb, egyre korszerűbb eszközök állnak rendelkezésre, amelyek rendszeresítésre várnak. Mindezek mellett pedig ideje lenne már a felgyülemlett tudásanyagot összegyűjteni, rendszerbe szedni, majd megfelelő szinten oktatni.

Az intézkedéstaktika meghatározása

Mi az az intézkedéstaktika?

Az intézkedéstaktika vizsgálatakor felmerül az egyik legalapvetőbb kérdés: mi is az intézkedéstaktika? Minden olyan ember fejében, aki már valaha foglalkozott ezzel, megjelennek különféle gondolatok, azonban ezek közel sem biztos, hogy mindenkinél egységesek. Még ha két embernek hasonló is az elképzelése, teljes egyetértésben vannak a témával kapcsolatban, mondhatni egy rugóra jár az agyuk, akkor sem valószínű, hogy ugyanazt a meghatározást fogalmaznák meg az intézkedéstaktikáról. A definiálás tehát igen összetett dolog. Tudva levő, hogy a kifejezés egy tantárgyra is utal, amelyet rendvédelmi szervek hivatásos dolgozói és tanulói részére oktatnak. Ugyanakkor mindazon technikák és taktikák összességét is jelenti, amit különböző rendvédelmi szervek dolgo-

zói különböző korszakokban alkalmaznak vagy alkalmaztak munkájuk során. A fogalom azóta létezik, amióta rendfenntartó szervek működnek, hiszen ezek tagjai mindig is használtak bizonyos módszereket, technikákat, taktikákat, amelyekkel a munkájuk hatékonyságát biztosították. Akár ispánokról, csőszökről, vagy csendőrökről beszélünk, mind alkalmaztak intézkedéstaktikát. Nem biztos, hogy ennek mindig tudatában is voltak. Elképzelhető, hogy egyesek nem kaptak kiképzést, mások felkészítése kezdetleges és hiányos volt, azonban a mindennapos gyakorlással kialakulhatott egyfajta rutin. Szolgálatról szolgálatra finomították módszereiket, tanultak a hibáikból, újabb módszereket fejlesztettek ki, majd az így megszerzett tudásukat továbbadták, megtanították az újabb kollégáiknak. Valószínűsíthető, hogy írások többször össze is szedték a felgyülemlett tudásanyagot, és írásban is megfogalmazták. Az intézkedéstaktika történelmi áttekintése azonban egy másik publikáció témája.

Jelen korunkban az intézkedéstaktika pontos meghatározására igen nehéz rábukkanni. Krauzer Ernő 2019-ben megjelent publikációjának érdekes fejezetcíme *„Intézkedéstaktika, mint fogalom meghatározás”* kecsegtet némi információval, azonban ebből csak az derül ki, hogy mely különböző szerveknél oktathatják ezt a tantárgyat, hogy a képzés időtartama a képzési rendszertől függően változó lehet, és végül azt, hogy az intézkedéstaktika oktatását szolgálati áganként el lehet különíteni. A fogalom pontos meghatározását nem találjuk. Az intézkedéstaktika szóval a hétköznapi életben aligha találkozhatunk, mivel ez elsősorban a katonai, illetve a rendészeti terminológiához tartozik. Ebből kifolyólag hagyományos lexikonokban, értelmező szótárakban, szinonima szótárakban nem találni rá definíciót. A Hadtudományi Lexikon (1995) és a Rendészeti Kommunikációs Lexikon (Garamvölgyi, 2010) sem rejti magában a fogalmat. Nem találni olyan tankönyvet, jogszabályt vagy publikációt sem, amely tartalmazná a meghatározást.

Egyedül a Magyar Rendészettudományi Társaság Rendészettudományi Szószedetében (2008) sikerült rábukkannom. A fogalom így hangzik: *„Meghatározott cél elérése érdekében kezdeményezett, az adott helyzethez legjobban igazodó szükségszerű magatartások, eljárások, fogások olyan összessége, melyeket a vonatkozó szabályok, előírások betartásával teljesítenek.”*

A fogalom jól összeszedett, azonban bővíthetőnek tartom. Nem tudjuk meg belőle, kik és mely tevékenységük során alkalmazzák az intézkedéstaktikát, mik lehetnek azok a meghatározott célok, mitől szükségszerű és milyen helyzethez igazodnak a magatartások. Próbáljunk választ találni a fenti kérdésekre!

Kik alkalmazzák az intézkedéstaktikát?

Elsősorban természetesen azok, akik a 2015. évi XLII. törvény szerint hivatásos jogviszonyúnak minősülnek, tehát a rendőrség, büntetés-végrehajtás, katasztrófavédelem, NAV, Országgyűlési Őrség és a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok hivatásos tagjai. A felsorolásból talán a katasztrófavédelem a legkevésbé ide illő. Egészen más eszközökkel dolgoznak, munkájuknak csak igen csekély részében alkalmaznak intézkedéstaktikát, és akkor is a teljes tudásanyaguk csak egy apró szeletét. Intézkedéstaktikai felkészítésük is rendkívül rövid.

Nem hagyhatjuk ki a felsorolásból az önkormányzati rendészet, a *közterület-felügyelet* és a polgárőrség tagjait sem. Az ő intézkedéstaktikai képzésük szintén csekély, vagy egyáltalán nincs is, azonban intézkedést kezdeményezhetnek, vagy abban segídezhetnek. Bizonyos részük kényszerítőeszközökkel is rendelkezik. Rendszeresen közterületen látnak el szolgálatot. Nem mondhatjuk tehát, hogy ők nem alkalmaznak intézkedéstaktikát.

Felmerül a kérdés, vajon egy civil lehet-e alanya intézkedéstaktikának. Ha például egy asztalos mestert megtámadnak az utcán, és ő védekezik, tehát bizonyos cél elérése érdekében az adott helyzethez legjobban igazodó fogásokat alkalmaz, amivel nem sérti meg a vonatkozó szabályokat, előírásokat – amint azt a fogalom is tartalmazza –, akkor ezt már intézkedéstaktikának nevezzük? Aligha, hiszen az asztalos valószínűleg nem vett részt sem a rendőrség, sem más rendészeti szerv intézkedéstaktikai felkészítésén. Magatartását, mozdulatait feltehetőleg máshol tanulta. Ugyanakkor, ha ez a bizonyos asztalos korábban rendőr volt, és elsajátított minden tudást az intézkedéstaktikával kapcsolatban, majd később leszerelt, asztalosként folytatja életét, és így támadják meg az utcán, ő már azokat a tanult fogásokat, technikákat fogja alkalmazni, amelyeket a rendészeti szervnél tanult. Kijelenthetjük tehát, hogy aki valaha tanult intézkedéstaktikát, az bármikor, bárhol az alkalmazójává is válhat, függetlenül a szakmájától, vagy magatartásának céljától. Nem gondolnám, hogy ennyire le kellene egyszerűsíteniünk a megoldást. Mint már említettem, az intézkedéstaktika a rendészeti terminológia része, így alkalmazását is rendészeti keretek közé szorítanám. Nem zárom ki annak lehetőségét, hogy mások másként vélekednek erről, én azonban úgy gondolom, azok alkalmaznak intézkedéstaktikát, akiket az állam legitim erőszak alkalmazásának jogával ruház fel bizonyos célok elérése érdekében. De mik is ezek a célok?

Milyen célok elérése érdekében alkalmazzuk a szükségszerű magatartásokat, eljárásokat, fogásokat?

Amennyiben tartom magam az intézkedéstaktikát alkalmazók körére vonatkozó megállapításomhoz, úgy a célok meghatározása is leegyszerűsödik. Minden rendészeti szervnek megvan a maga szabályzója, amely tartalmazza feladatainak sorát. A cél tehát ez esetben nem lehet más, mint az abban megszabott feladatok teljesítése, esetlegesen a feladat útjába gördülő akadály elhárítása. A rendőrségről szóló törvény (1994. évi XXXIV. törvény – Rtv.) V. fejezetében a rendőri intézkedésekről olvashatunk, kézenfekvő lenne tehát azt állítani, hogy az intézkedéstaktika ezen intézkedések végrehajtására lett kitalálva, korábban azonban tisztáztuk, hogy nem csak rendőrök alkalmaznak intézkedéstaktikát.

Vajon lehet-e olyan tevékenysége a hivatásos állományú személynek, ami ugyan nem tartozik a feladatai közé, ő mégis intézkedéstaktikai elemeket alkalmaz közben? Az Rtv. 24. §-a úgy fogalmazza meg a segítségnyújtási kötelezettséget, hogy a rendőr köteles a feladatkörébe tartozó segítséget megadni. Vitakozni lehetne azon, vajon egy eltévedt turista útbaigazítása, vagy egy defektes autó kerékcseréjében való segédkezés a feladatkörébe tartozik-e. Ha végigolvassuk a már említett törvényben vagy akár a szolgálati szabályzatban a rendőr feladatait, ilyenekkel egyértelműen nem találkozunk. Tehát kijelenthetjük, hogy a rendőr alkalmazhatja az intézkedéstaktika elemeit akkor is, ha éppen nem a számára előírt feladatát látja el. Természetesen a Szolgálatunk és védünk! jelmondatot követve a rendőrnek illik segíteni a rászorulókon – legyen az akár egy turista útbaigazítása –, de szigorúan a jogszabály szövegét figyelembe véve ez nem a feladatkörébe tartozó munka. Így tehát a cél – amely érdekében meghatározott magatartásokat, eljárásokat és fogásokat alkalmazunk – nem korlátozható csupán a hivatásosok jogszabályban leírt feladataira.

Mitől szükségszerű?

A célok megfogalmazásából kiderül, hogy főleg az adott feladatok végrehajtása a cél, azonban ezek a célok minden esetben szükségszerűek? A szükség szó jelentése: *„Az a tény, hogy valakinek, valaminek hiányzik az, aki, ami nélkül nem tudja létét fenntartani vagy célját megvalósítani.”* Szükségszerű: *„A dolgok, körülmények, események összefüggéséből elkerülhetetlenül következő.”* (Magyar Értelmező Kéziszótár, 1992)

Amikor egy ember életét kell megvédeni, arról egyértelműen tudjuk, hogy szükségszerű. Általánosságban kijelenthetjük, hogy amit a törvényesség betartatása, vagy a bűnösök kézre kerítése érdekében végzünk, az minden esetben szükségszerű. A kérdés az, akadnak-e olyan feladatok, amelyek végrehajtása nem szükségszerű, mégis alkalmazható esetükben az intézkedéstaktika. A válasz egyértelműen igen. Ha csak az előbbi példára gondolunk, amikor a rendőr útbaigazít egy eltévedt turistát – ami egyértelműen nem lenne szükségszerű – közben is figyel az elhelyezkedésére, a megfelelő távolság megtartására, a turista viselkedésére, a környezetére, a társa közben biztosítja őt stb. Kijelenthetjük tehát, hogy az intézkedéstaktikai magatartások a legtöbb esetben szükségszerűek.

Milyen helyzethez kell igazítani a magatartásokat, eljárásokat, fogásokat?

Vég nélkül lehetne sorolni azokat a szempontokat, amelyeket figyelembe kell venni a megfelelő magatartás, eljárás kiválasztásához. Ilyen lehet az intézkedés helyszíne, annak jellege, az intézkedés alá vont személy neme, magatartása, alkata, szándéka, kinézete, felszerelése, ápoltsága, a fényerősség, időjárás, hőmérséklet, forgalom stb. Az intézkedéstaktika oktatásakor lehetetlen az összes szóba jöhető körülményt és azok kombinációit lemodellezni, hiszen ezek száma a végtelenhez közelít. Felmerül a kérdés, hogy akkor az adott helyzetek, amelyekhez igazítani kell a magatartásokat, eljárásokat, vagy fogásokat, konkrétan meghatározhatók, bizonyos keretek közé szoríthatók, vagy szó szerint bármit tekinthetünk adott helyzetnek? El lehetne játszani a gondolattal, van-e olyan hely a bolygón, ahol nem intézkedik a rendőr, és így nem is kell semmilyen helyzethez igazodnia, de félek, ez túl messzire visz minket. A kérdést nyitva hagyva úgy gondolom az adott helyzetek száma szinte megszámlálhatatlan, így ténylegesen bármit tekinthetünk annak.

Összefoglalva tehát az intézkedéstaktika fogalmi elemei:

- magatartások, eljárások, fogások összessége;
- az állam által erre feljogosított személyek alkalmazzák;
- legtöbb esetben szükségszerű;
- elsősorban jogszabályban vagy belső szabályzóknak meghatározott célok elérése érdekében történik;
- szinte bármilyen helyzethez, körülményhez igazítható;
- csak a vonatkozó szabályok, előírások betartásával alkalmazható.

Az intézkedéstaktika szó elemzése

Mivel összetett szóról beszélünk, érdemes lehet megvizsgálni külön az előtagot (intézkedés) és az utótagot (taktika). Mít jelentenek ezek a szavak? Honnan erednek? Milyen más jelentésük van még? Hogyan kerültek össze ebbe a szóösszetételbe?

Intézkedés

- Az intézkedik igével kifejezett cselekvés, eljárás, tevékenység. Az a tény, hogy valaki intézkedik.
- Valaminek a megtételére, elvégzésére, végrehajtására, megindítására, valamely ügyre vonatkozó utasítás, rendelkezés.

Intézkedik: ügyintéz, ügyet lerendez, nyilvántartásba vesz, könyvel, adminisztrál (Magyar Értelmező Kéziszótár, 1992). Intézkedés jelentése a büntetőjogban: A büntető törvénykönyv VIII. fejezete sorolja fel a büntetések mellett az intézkedéseket, mint jogkövetkezményeket. Az intézkedés szó e jelentése kevésbé használható fel az intézkedéstaktika fogalmának meghatározásához. Az intézkedés szó szinonimái: utasítás, rendelkezés, határozat, parancs, rendelet, ukáz, dekrétum, diktátum (URL1). A fenti értelmezésekből tehát arra következtethetünk, hogy amikor a hivatásos (például a rendőr) intézkedik, akkor valaminek a megtételére utasítja az intézkedés alá vont személyt, parancsot ad neki, nyilvántartásba veszi, illetve elkönyveli a cselekményt.

Taktika

- A görög tekhné (hadászat, az elrendezés művészete) szóból ered. Taktikosz (rendezett), tasszo (elrendez) (URL2).
- Egy cél elérésére alkalmazott módszer. Harcászat, harcmód, haditerv, eljárás, a kijelölt cél elérésére alkalmazandó eszközök és módszerek összessége, ügyeskedés, mesterkedés, fortély.
- A taktika a csapatok vezetését és alkalmazását tanítja. A hadászat a hadvezetésnek irányát és végcéljait tárgyalja, míg a taktika az előbbiből kifolyó intézkedéseket végrehajtja. Ezek: a menetek rendezése, a csapatok elszárlásolása és biztosítása, végre a harc vezetése (Pallas Nagy Lexikona, 1998).

A fenti megállapításokból az intézkedéstaktika szónak a következő szinonimáit alkothatjuk: harcászati utasítás, haditerről való rendelkezés, hadászati cél, a cél elérése érdekében adott utasítás, harcászati elrendezés, egy utasítás végrehajtása érdekében tett ügyeskedés, cél elérése érdekében tett ügyintézés. Vajon

ezek a kifejezések beleillenek abba a tevékenységbe, amit intézkedéstaktika címszó alatt végzünk?

Más elnevezés?

Több szakembertől hallani, hogy az intézkedéstaktika elnevezést nem tartják pontosnak, nem szívesen használják. Inkább részesítenék előnyben az intézkedés-módszertan vagy más hasonló kifejezést. Nyilván nem lehet egy, a köztudatban már elterjedt nevet egyszerűen megváltoztatni, de érdemes lehet megvizsgálni ennek a teóriának a helyességét. Az imént megtörtént a taktika szó elemzése, melyből kiolvashatjuk, hogy a taktikát módszerként, módként is emlegetik, így tehát az intézkedés módszertana ennek csak rokonértelmű kifejezése lenne. Ugyanakkor a taktika szót még eszközként, célként, tervként, fortélyként is említik, ami viszont egyértelműen megmutatja, hogy a taktika több mint módszertan. Az intézkedéstaktika nem csak azt foglalja össze, milyen módon hajtsuk végre az intézkedést, hanem meghatározza az intézkedésről alkotott tervet, a célját, az alkalmazható eszközöket. Az intézkedéstaktika tehát átfogóbb elnevezés, mint az intézkedés módszertana.

Az intézkedéstaktika más nyelveken

Németül az intézkedéstaktikát úgy mondják: Massnahme Taktik, vagy taktische Massnahmen. Ez szinte ugyanaz, ahogyan mi nevezzük, hiszen a Massnahme intézkedést jelent, a Taktik pedig taktikát. A német ajkúakkal tehát azonos a gondolkodásunk a fogalom elnevezését illetően.

Angol nyelvterületen már bonyolultabb a helyzet. Az amerikaiak többféleképpen is kifejezik ezt a fogalmat.

- Police tactics: rendőri taktika.
- Tactics of police measurement: a rendőri intézkedés taktikája.
- Officer safety: rendőri biztonság.
- Use of force: az erő alkalmazása.

Amerikában is előszeretettel használják a taktika kifejezést, emellett kiemelt szerepet kap a biztonság szó is. Mint azt már a bevezetőben említettem, a rendőri intézkedéseknek hat alapelv köré kell épülnie. Ebből az egyik a biztonságosság. Ha belegondolunk végtelen megoldást lehetne találni arra, hogy egy intézkedést eredményesen végigvigyünk, azonban az összes kialakított taktika

mind azt a célt szolgálja, hogy ezt a lehető legbiztonságosabb módon hajtsuk végre, a sérülés veszélyét a legminimálisabbra csökkentve. Így tehát érthető, ha az USA-ban rendőri biztonságként is emlegetik az intézkedéstaktikát. Az erő alkalmazása kifejezés egy egészen más megközelítés. Erő alatt itt feltehetőleg nemcsak a pusztán fizikai erőt kell érteni, hanem a rendőrök összes kompetenciáját, a társakkal való együttműködést, az eszközöket stb.

Kutatásom és eredményei

Magyarország intézkedéstaktikai képzésének legnagyobb része az ország öt pontján folyik: Az Adyligeti, a Körmendi, a Miskolci és a Szegedi Rendészeti Szakgimnáziumban, valamint a Nemzeti Közszerződési Egyetemen, ugyanis ezeken a helyeken képzik a rendőri állomány majdnem 100%-át. Publikációm elkészüléséhez segítségül hívtam azon szakembereket, akik ennek oktatásával foglalkoznak a fenti intézményekben. Jómagam az egyetemen oktatom a tantárgyat.

Kutatásom célja kettős. Egyfelől információkat akartam szerezni az intézkedéstaktika oktatásához rendelkezésre álló irodalmakról, másrészt meg akartam ismerni a többi oktató gondolatait az intézkedéstaktikáról. Ehhez a kérdőíves kutatási módszert választottam. Kérdéseim igen tömörök és lényegre törők, az intézkedéstaktika fogalmára és oktatására vonatkoztak. Összesen hét szakembertől érkezett vissza kitöltött kérdőív, mindegyik intézményből legalább egy. Az alábbiakban röviden bemutatom az eredményeimet először a feltett kérdéssel, majd az erre érkezett válaszokkal.

Első kérdés

Először arra voltam kíváncsi, hány éve foglalkozik intézkedéstaktika oktatásával a személy.

A válaszok 4, 5, 9, 12, 15, 16 és 26 év voltak, tehát elmondható, hogy igen tapasztaltak a kollégák.

Második kérdés

Rákérdeztem, milyen irodalom áll rendelkezésükre a munkájukhoz, mit használnak az oktatáshoz.

Elsődlegesen mindenki a már többször említett 18/2008. számú ORFK-utastást emelte ki, majd ezt követte a rendőrségről szóló törvény, a rendőrségi szerződési szabályzata és a 7001/2006. ORFK irányelv a közúti járművek megállítási és követési módszereiről és taktikáiról. Jellemző, hogy egyes intézmények jegyzeteket készítenek saját felhasználásra, és abból oktatják az

ifjúságot. Néha előfordul, hogy ezek gazdát is cserélnek. Említést kapott még Rostás Tibor Rendőri közelharc című könyve, de mint a címéből is kiderül, ez csak közelharc elemeket tartalmaz, ami az intézkedéstaktikának igen kis része. A kapott válaszok megerősítik azon feltevésemet, miszerint jelenleg nincs olyan aktuálisnak nevezhető forrás, ami összegyűjtené az intézkedéstaktika teljes tudásanyagát, és amiből megnyugtatóan lehetne oktatni az ifjúságot.

Harmadik kérdés

Harmadik kérdésem afelől érdeklődött, találkoztak-e már valahol az intézkedéstaktika fogalmával.

Mindössze egyikük olvasott róla a korábban említett Rendészettudományi Szószedetben (2008), a többi válaszadó eddig még nem találkozott a meghatározással.

Negyedik kérdés

Ezt követően megkértem őket, saját szavaikkal próbálják meghatározni az intézkedéstaktika fogalmát. Habár a válaszadással feltehetően csak pár percet foglalkoztak, kiderül belőle, hogy mik az intézkedéstaktika számukra kihagyhatatlan, legfontosabb elemei. Többen csak a rendőri intézkedésekhez kötik a fogalmat, csupán egyikük használta a rendészeti intézkedés kifejezést. Ez érthető, hiszen a megkérdettek feltehetően csak rendőröket oktatnak, így számukra evidencia, hogy az intézkedéstaktikát rendőrök is fogják alkalmazni, de – mint azt már megállapítottuk –, ez így nem pontos. Az intézkedéstaktikát a következő szavakkal magyarázták: technikák, taktikák, módszerek, módszertan, képzés alatt megszerzett képességek, kényszerítő eszközök alkalmazásának gyűjteménye, magatartások, mozgások, befolyásolás, irányítás, készségek kombinációja. Ezek így együttesen lefedik mindazt, ami a fogalom meghatározásakor már megállapítást nyert, sőt, annál bővebbek is. Túlzottan nagy eltérést nem tapasztaltam az oktatók erről való gondolkodásában. Egyiküknél azonban keveslem, hogy csak a kényszerítő eszközök alkalmazásával teszi egyenlővé az intézkedéstaktikát. A szakszerűséget és a biztonságosságot szinte kivétel nélkül mind kiemelték, de említést kapott még két-két esetben az eredményesség és a jogszerűség, illetve egy fő említette az arányosságot. A 18/2008. számú ORFK-utasítás szerint az intézkedésnek minden esetben hat alapelvnek kell megfelelnie. Úgy látszik az oktatók ezek közül a szakszerűséget és biztonságot tartják a legfontosabbnak mind közül, tehát feltehetően erre építik az oktatás menetét is. A biztonság kézenfekvő, hiszen anélkül semmi mást nem tudnánk megvalósítani. Amíg az intézkedő veszélyben van, nem tud figyelni se arányosságra, se eredményességre, se semmire. Volt, akik úgy fogalmaztak, hogy magatartások, amelyek

garantálják a legkisebb veszélyt, illetve technikák, amelyek a rendőri sérülést segítik elkerülni. A szakszerűség pedig maga a tanult fogások, eljárások alkalmazása. Enélkül nem is beszélhetnénk intézkedéstaktikáról. Kettő az intézkedéstaktika alkalmazásának feltételeként említették a képzést, melynek során megszerezhető az adott képességek. Aki tehát nem vesz részt képzésen, nem is alkalmazza az ott szerzett készségeket. Néhányan fel is soroltak pár elsajátítandó képességet a teljesség igénye nélkül, úgy mint: fegyverrel való mozgás, kommunikáció, testi kényszer, helyiségátvizsgálás stb., ezeket nagyon hosszan lehetne sorolni. Említést érdemel még az a vélemény, hogy az intézkedéstaktika szabályai rugalmasan alkalmazandók, tehát minden helyzethez másképp alkalmazkodva kell használni őket. Nagyon hasznos gondolatnak tartom, és főként ez mutat rá a műfaj igazi nehézségére és bonyolultságára.

Végül egy utolsó gondolat, ami nagyon megragadta a figyelmemet: „... *törekedni kell a maximális sztenderdizálásra*”. A válaszadó nem fejtette ki, mit ért ezen. A sztenderd szó alapértelmezett, irányadót jelent. Feltételezem, arra próbált utalni, hogy a különböző intézkedéstaktika oktatóknak mind egy irányba kellene haladniuk az oktatással, ugyanazokra az alapokra helyezni a tudásanyagot, és így tartani a végső nagy cél, az országos szintű egységesség felé. Habár nem zárom ki annak lehetőségét, hogy a kérdőív kitöltője egészen másra gondolt, és csak a saját elképzeléseimet gondoltam bele a válaszába.

Ötödik kérdés

Megkérdeztem őket, az elmúlt tíz évre visszatekintve milyen változásokat észleltek az intézkedéstaktika oktatásában.

Két fő egyáltalán nem számolt be változásról. A többiek a következőket említették:

- Korábban nem volt gyakorlati vizsga, de ma már van.
- Az elméleti képzés jobban igazodik a gyakorlathoz.
- Beindult az intézkedéstaktikai instruktorkor és ezzel együtt a végrehajtó állomány képzése.
- Mobiltelefonokkal rögzíthető a képzés, így lehetőség van a gyors kielemezésre.
- A ruházat-, csomag- és járműátvizsgálás biztonságosabb, mint régen volt.
- Az oktatás nemcsak papíron valósul meg, mint tíz évvel ezelőtt, hanem a gyakorlatban is.
- A gyakorló eszközök teljes palettája rendelkezésre áll.
- Nagyobb hangsúlyt kap a kritikus helyzetek kezelésének lélektana.

Ezek az észrevételek, nem árulkodnak nagy fejlődésről, pedig tíz év sokkal nagyobb lehetőségeket is rejthetett volna magában. Az instruktorkor és a végrehajtó

állomány képzése bírna talán a legnagyobb jelentőséggel, de az első fejezetben már volt szó arról, hogy valójában ez sem valósul meg úgy, ahogy elő van írva.

Egyéb információk

A válaszok között megbújt még sok olyan hasznosnak tűnő információ, amelyek nem kifejezetten a feltett kérdéseimre adott válaszok voltak, mégis igen sokatmondók lehetnek. Ezek jellemzően a jelen helyzet problémáiról, hiányosságairól szólnak, illetve egyéni ötletek az előrelépés érdekében. Legtöbbször azt tartják problémának, hogy kevés a gyakorlati órák száma, ami nem elegendő arra, hogy magabiztos tudást sajátítsanak el a fiatalok. Többször említették, hogy a felszerelés nagyon elöregedett, s ez megnehezíti a gyakorlást. A szakgimnáziumokban az oktatók rávilágítottak arra, hogy náluk másképpen zajlik az intézkedéstaktika oktatása, ugyanis elkülönül az önvédelem és a rendőri intézkedések tantárgy. Ezzel szemben az egyetemen van intézkedéstaktika tantárgy, és mellette testnevelés, ahol foglalkoznak ugyan küzdősporttal, de mégsem ez teszi ki az órák nagy részét, ráadásul nem is az intézkedéstaktikához szükséges fogások elsajátítása zajlik. Szintén többen észrevételre hozták, hogy minden oktató azzal a szakterülettel foglalkozik legtovább, amit ő maga a legfontosabbnak tart. Így a lökiképzők az órák nagy részét a fegyverkezelési ismeretek átadásával töltik, a küzdősportos múlttal rendelkezők pedig előszeretettel tekergetik az ízületeket. A tananyag tehát közel sem egységes. Ebből adódik az is, hogy az órák ötletszerűek, nincs egy kidolgozott tematika, amihez mindenki igazodhatna. Nem csak az óraszám, de az oktatók száma is kevés. Óriási tömegekkel kell egyszerre foglalkozni, és ennyi oktatóval ez nem tud hatékonyan működni. A 18/2008. számú ORFK-utasítás több életszerűtlen elemet tartalmaz, amelyek mára aktualitásukat veszítették. Végül pedig az új technikák és taktikák nehezen integrálhatók a tananyagba, annak zártsága miatt. Itt konkrétan a tézer alkalmazásának hiányát emelték ki. Ötlekként merült fel, hogy az oktatóterekben smartboard táblákat lehetne elhelyezni, amelyek nagy segítséget nyújtanának egyes szituációk kielemezésében, esetleg rajzolni lehetne rájuk. Szintén javaslatként merült fel a rendőri bal nevű kifejezés tananyagba való integrálása, ami röviden a szolgálati fegyver védelmét hivatott elősegíteni.

Eredmények összegzése

A kutatásból kiderült, hogy más oktatók sem rendelkeznek olyan irodalommal, amely egységesen összefoglalná az intézkedéstaktika minden elemét. Igazolást

nyert továbbá a feltevésem, hogy más intézményekben is ötletszerűen zajlanak az órák, nem követnek egységes tananyagot és minden oktató a maga értékrendje alapján oktat. Mind az oktatók képzettségén, mind az oktatás körülményein, mind a felszerelés minőségén van tehát mit javítani. Mindenki lát bizonyos problémákat, de a megoldásukon még nem kezdtünk el dolgozni.

Befejezés

Az intézkedéstaktika rendkívül fontos szerepet tölt be alkalmazóik életében. Saját életünk és mások élete is múlhat a hiányos tudáson vagy hibás alkalmazáson. Ezen hiányosságok kiküszöbölésének lehetősége az oktatásban rejlik. A kiképzés vagy felkészítés minősége minden korban meghatározta az adott ország jövőjét. Legszemléletesebben az ókori Spárta harcosaival lehetne példálózni, akiknek legendás képességeiről szinte mindenki hallott már. Ha az intézkedéstaktika oktatását komolyan vesszük, és a fejlődés útjára lépünk, nagyobb biztonság megteremtésére, és eredményesebb munkára számíthatunk.

Felhasznált irodalom

- Doros J. – Vas A. (2019): *Nem csábít a szolgálat: drasztikusan csökkent a rendőrök utánpótlása*. Népszava, 2019. február 2. https://nepszava.hu/3026500_nem-csabit-a-szolgalat-draszti-kusan-csokkent-a-rendorok-utanpotlasi
- Garamvölgyi L. (2010): *Rendészeti Kommunikációs Lexikon*. Budapest: Pallas Antikvárium Kft.
- Farkas J. – Krauzer E. (2019): *A „suicide by cop” jelenség és intézkedéstaktikai megoldási lehetőségei*. Belügyi Szemle, 2, 109–126.
- Szabó J. (szerk) (1995): *Hadtudományi Lexikon*. Budapest: Magyar Hadtudományi Társaság
- Janicsák J. (1984): *Mikor léphet be a rendőr intézkedés céljából a magánlakásba?* Belügyi Szemle, 6, 70–71.
- Kis G. (1990): *A kulturált rendőri intézkedés lélektani alapja*. Belügyi Szemle, 4, 79–85.
- Krauzer E. (2019): *Az intézkedéstaktika mint oktatásmódszertan, a korszerű és gyakorlatorientált képzés alapja*. Belügyi Szemle, 7–8, 79–115.
- Magyar Értelmező Kéziszótár* (1992). Budapest: Akadémia kiadó,
- Rendészettudományi Szószedet*. Budapest: Magyar Rendészettudományi Társaság
- Pallas Nagy Lexikona* (1998). Budapest: Arcanum – Folio Net Kft.
- Rivasz G. (2009): *Az intézkedéstaktika alapjai*. Budapest: VIVA Média Holding
- Rostás T. (2008): *Rendőri közelharc*. Budapest: BM Kiadó
- Służba, M. (1972): *A rendőri intézkedés pszichológiai aspektusai*. Belügyi Szemle, 4, 122–123.

A cikkben található online hivatkozások

URL1: <http://www.szinonimaszotar.hu>

URL2: <http://www.wikiszotar.hu>

Jogszabályi hivatkozások

18/2008. ORFK-utasítás a rendőri intézkedés gyakorlati végrehajtásának alapvető taktikáiról.

1994. évi XXXIV. törvény A rendőrségről.

2015. évi XLII. törvény A rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról.

30/2011. BM-rendelet a rendőrség szolgálati szabályzatáról.

7001/2006. ORFK-irányelv a közúti járművek megállításának és követésének módszereiről és taktikáiról.